

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УМАНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ПАВЛА ТИЧИНИ**

**Факультет соціальної та психологічної освіти
Кафедра педагогіки та освітнього менеджменту**

Немченко Іван Олександрович

**ОРГАНІЗАЦІЯ ТА УПРАВЛІННЯ ОСВІТОЮ
У ВІЙСЬКОВИХ ЛІЦЕЯХ
Спеціальність 073 Менеджмент**

РЕФЕРАТ

магістерської роботи
за освітньо-професійною програмою
«Управління закладом освіти»

Умань – 2022

Магістерською роботою є рукопис.

Роботу виконано в Уманському державному педагогічному університеті імені Павла Тичини.

НАУКОВИЙ КЕРІВНИК: *доктор педагогічних наук, професор Кірдан О.Л.*

РЕЦЕНЗЕНТ: *доктор педагогічних наук, професор Іщенко Л.В.*

Захист відбудеться *15 грудня 2022 р. о 9.00* на засіданні ЕК кафедри педагогіки та освітнього менеджменту.

З роботою можна ознайомитись на кафедрі педагогіки та освітнього менеджменту, за адресою: 20308, м. Умань вул. Садова, 28, ауд. № 316.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА УПРАВЛІННЯ ОСВІТОЮ У ВІЙСЬКОВИХ ЛІЦЕЯХ.....	7
1.1. Нормативно-правове забезпечення організації діяльності та управління у військових ліцеях	7
1.2. Стан дослідження проблеми управління освітою у військових ліцеях у сучасній науковій думці	22
РОЗДІЛ 2. ПРАКТИЧНІ ЗАСАДИ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА УПРАВЛІННЯ ОСВІТОЮ У ВІЙСЬКОВИХ ЛІЦЕЯХ	30
2.1. Практичний досвід організації діяльності та управління освітою у військових ліцеях	30
2.2. Стан управління освітою у військових ліцеях та шляхи його удосконалення	62
ВИСНОВКИ.....	80
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	85
ДОДАТКИ	94

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. Військова освіта є складовою частиною загальнодержавної системи освіти. Система військової освіти складається з органів управління та мережі вищих військових навчальних закладів, військових навчальних підрозділів закладів вищої освіти і військових ліцеїв.

Зазначена система побудована на основі принципів доступності, неперервності та наступності ступеневого навчання військових фахівців з урахуванням специфіки їх військової служби.

Загальне керівництво системою військової освіти здійснює Департамент військової освіти і науки Міністерства оборони України.

Нині освітню діяльність провадять 2 університети, 4 академії, 6 військових інститутів, 3 військові коледжі сержантського складу, 1 відділення військової підготовки, 32 кафедри військової підготовки, 10 кафедр медицини катастроф та військової медицини, 3 військові ліцеї.

Проблема організації та управління освітою у вищих військових навчальних закладах та військових навчальних підрозділах закладів вищої освіти та військових ліцеях привертала увагу педагогів. У працях вітчизняні науковці, а саме В. Алімпієв, С. Залкін, М. Нещадим, Г. Певцов, Ю. Приходько, А. Сідаш, С. Сідченко, В. Телелим, К. Хударковський, В. Ягупов та ін. ґрунтовно досліджили актуальні проблеми військової освіти. Водночас констатуємо, що, незважаючи на висвітлення у вказаних вище працях різних аспектів проблеми управління освітнім процесом у вищих військових закладах, бракує досліджень щодо організації та управління освітою у військових ліцеях. Отже, актуальність проблеми дослідження, недостатній рівень теоретичного опрацювання й практичної розробленості порушеної проблеми зумовили вибір теми випускної кваліфікаційної роботи: «Організація та управління освітою у військових ліцеях».

Мета дослідження – обґрунтувати теоретичні та практичні аспекти організації та управління освітою у військових ліцеях.

Об'єкт дослідження – освітній процес у військових ліцях.

Предмет дослідження – особливості організації та управління освітою у військових ліцях.

Завдання дослідження:

1. Проаналізувати нормативно-правове забезпечення організації та управління освітою у військових ліцях.

2. Схарактеризувати досвід організації та управління освітою військових ліцях.

3. Проаналізувати стан та обґрунтувати шляхи удосконалення організації та управління освітою у військових ліцях.

Методи дослідження. Для виконання поставлених завдань використано комплекс *теоретичних* (аналіз, синтез, порівняння, систематизація, класифікація), *емпіричних* (опитування, анкетування, спостереження, бесіди, вивчення й узагальнення досвіду та ін.) методів дослідження.

Експериментальна база дослідження. Емпіричне дослідження проводилося на базі Київського військового ліцею імені Івана Богуна.

Теоретичне значення роботи полягає в тому, що в ній розкрито теоретичні та практичні аспекти організації та управління освітою у військових ліцях.

Практичне значення отриманих результатів дослідження полягає в тому, що результати та висновки роботи можуть бути використані при удосконаленні освітнього процесу у військових ліцях.

Апробація результатів дослідження. Результати проведеного дослідження доповідались на Всеукраїнській науково-практичній конференції «Актуальні проблеми підготовки сучасного педагога: теорія і практика».

Публікації. За результатами дослідження опубліковано тези «Дослідження проблеми управління освітою у військових ліцях у працях вітчизняних науковців».

Структура роботи. Випускна кваліфікаційна робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний зміст роботи викладено на 115 сторінках, список використаних джерел нараховує 61 найменування.

ВИСНОВКИ

Результати дослідження дають підстави стверджувати про досягнення мети та розв'язання поставлених завдань. Проведене дослідження надало підстави для таких висновків:

1. Проаналізовано нормативно-правове забезпечення організації та управління освітою у військових ліцях.

Відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України від 30 червня 2021 р. № 672 затверджено Положення про військовий (військово-морський, військово-спортивний) ліцей, ліцей із посиленою військово-фізичною підготовкою. У Постанові визначено основні аспекти організації діяльності військового ліцею, його завдання, структуру, склад учасників освітнього процесу, права та обов'язки особового складу. Так, відповідно нормативних документів військовий (військово-морський, військово-спортивний) ліцей – заклад спеціалізованої освіти, що забезпечує здобуття освіти військового профілю для осіб з 13 років одночасно із здобуттям базової та/або профільної середньої освіти.

Організаційна структура та чисельність особового складу ліцею визначається його штатом (штатним розписом). Порядок розроблення та затвердження штату (штатного розпису) ліцею, типові нормативи для його розроблення визначаються в установленому законодавством порядку.

Безпосереднє керівництво ліцеєм здійснюється начальником (керівником). Начальник (керівник) ліцею відповідає за морально-психологічний стан, індивідуальну підготовку, військову і трудову дисципліну особового складу, якість та повноту виконання освітніх програм, стан навчальної, виховної, методичної, організаційної роботи, збереження майна ліцею та забезпечення контролю за ефективністю його використання,

належну експлуатацію та збереження військової техніки (у разі її наявності), а також забезпечення охорони державної таємниці, захисту іншої інформації з обмеженим доступом та технічного захисту інформації. Начальник (керівник) ліцею здійснює безпосереднє управління ліцеєм і несе відповідальність за освітню, фінансово-господарську та іншу діяльність ліцею.

Для забезпечення управління освітнім та виховним процесом та організації повсякденної діяльності ліцею в його штаті передбачаються посади заступників начальника (керівника) ліцею відповідно до типових нормативів штатних посад.

Колегіальним органом управління ліцею є педагогічна рада. Головою педагогічної ради ліцею є його начальник. Робота педагогічної ради планується і проводиться відповідно до потреб освітнього процесу в ліцеї. Кількість засідань педагогічної ради визначається потребами освітнього процесу, але вони повинні проводитися не рідше ніж чотири рази на рік.

У ліцеї можуть діяти: органи самоврядування працівників ліцею; органи батьківського самоврядування; органи учнівського самоврядування; інші органи громадського самоврядування учасників освітнього процесу.

До учасників освітнього процесу ліцею належить особовий склад ліцею та батьки ліцеїстів або їх інші законні представники. Особовий склад ліцею поділяється на постійний і змінний. До постійного складу військового ліцею належать військовослужбовці та працівники, які входять до підрозділів управління, основних структурних підрозділів, підрозділів забезпечення, а також педагогічні працівники. До основних структурних підрозділів військового ліцею, які здійснюють підготовку ліцеїстів, належать методичні комісії з окремих навчальних предметів (або циклові методичні комісії), навчальні роти ліцеїстів та бібліотека.

Обсяг педагогічного навантаження, порядок його розподілу та перерозподілу визначається законодавством. Атестація педагогічних працівників ліцею здійснюється в установленому законодавством порядку.

Освітній процес у ліцеї здійснюється відповідно до освітньої програми (освітніх програм), розробленої (розроблених) на основі державних стандартів повної загальної середньої освіти та стандартів спеціалізованої освіти військового спрямування. Стандарт спеціалізованої освіти військового спрямування затверджується Міноборони.

Освітня програма ліцею розробляється на основі відповідної типової освітньої програми, затвердженої центральним органом виконавчої влади, до сфери управління якого належить відповідний ліцей, або інших освітніх програм, розроблених у визначеному законодавством порядку. Під час складення освітньої програми враховується спрямованість підготовки ліцеїстів на подальшу службу в Збройних Силах, інших складових сектору безпеки і оборони. Освітня програма ліцею схвалюється педагогічною радою ліцею та затверджується його начальником (керівником).

З метою забезпечення належного рівня здобуття ліцеїстами загальної середньої та спеціалізованої освіти за військовим спрямуванням дозволяється здійснювати перерозподіл навчального часу між навчальними предметами (інтегрованими курсами), обов'язковими для вивчення, і вибірковими освітніми компонентами в межах, визначених нормативними документами.

Загальна середня та спеціалізована освіта за військовим спрямуванням ліцеїстів досягається шляхом впровадження профільного навчання, вивчення спеціальних курсів, факультативів тощо.

Поточне та підсумкове оцінювання результатів навчання ліцеїстів на предмет їх відповідності вимогам навчальної програми, вибір форм, змісту та способу оцінювання здійснюють педагогічні працівники ліцею.

Оцінювання відповідності результатів навчання ліцеїстів, які завершили здобуття базової середньої чи профільної середньої освіти, вимогам державних стандартів здійснюється шляхом державної підсумкової атестації. Зміст, форми і порядок проведення державної підсумкової атестації визначаються і затверджуються МОН.

Після завершення здобуття базової середньої чи профільної середньої освіти ліцеїсти, крім державної підсумкової атестації, повинні пройти атестацію з навчальних предметів, визначених стандартом спеціалізованої освіти військового спрямування. Зміст, форми і порядок проведення атестації в ліцеї затверджуються Міноборони.

2. Схарактеризовано досвід організації та управління освітою у Київському військовому ліцеї імені Івана Богуна та Кам'янець-Подільського ліцею з посиленою військово-фізичною підготовкою. Зазначимо, що організаційно-штатна структура ліцеїв відповідає меті функціонування та основним завданням, які покладені на них, і дозволяє організувати підготовку ліцеїстів за програмою загальноосвітнього навчального закладу з військово-професійною спрямованістю, поглибленою допризовною та посиленою фізичною підготовкою.

Освітньо-кваліфікаційний рівень вчителів ліцеїв дозволяє якісно і в повному обсязі виконувати завдання по наданню ліцеїстам освіти в межах Державного освітнього стандарту.

У травні 2022 р. рішенням Кабінету Міністрів України внесено зміни до Положення про військовий (військово-морський, військово-спортивний) ліцей та ліцей із посиленою військово-фізичною підготовкою.

Змінами передбачено, що освітня програма ліцею розробляється на основі відповідної типової освітньої програми та затверджується керівником ліцею. Зарахування до ліцею здійснюється на конкурсній основі. Крім того, визначено термін навчання ліцеїстів з урахуванням строків навчання за програмами дванадцятирічної повної загальної середньої освіти. Врегульовано також питання соціального захисту дітей, влаштованих на цілодобове перебування до таких ліцеїв.

3. Проаналізовано стан та обґрунтовано шляхи удосконалення Організації та управління освітою у військових ліцях. У дослідженні взяли участь 20 вчителів та офіцерів-вихователів Київського військового ліцею імені Івана Богуна та було використано такі методики діагностування

педагогічних працівників ліцею тестування «Чи вмієте Ви планувати та організовувати навчальний процес»; анкета самооцінки рівня сформованості вміння управляти освітнім процесом. Маємо відзначити, що самоаналіз рівня компетентності вчителів та офіцерів-вихователів з управління освітнім процесом показав дещо завищену самооцінку. Так, 30 % респондентів, оцінили рівень своєї компетентності як високий, натомість результати проведення дидактичного тесту засвідчили, що лише у 20 % вчителів та офіцерів-вихователів рівень теоретичної підготовки до процесу управління є достатньо високим. Достатньо суттєвою є кількість вчителів та офіцерів-вихователів – 4 особи (20 %) – які вважають свій рівень професійної компетентності низьким, таким чином визнаючи необхідність подальшого самовдосконалення.

Проведене дослідження надало змогу сформулювати та обґрунтувати такі шляхи удосконалення управління освітою у військовому ліцеї, а саме:

- допомога ліцеїстам першого року навчання в адаптації та налаштуванні в нових умовах навчання та життєдіяльності через включення їх до різних видів позанавчальної діяльності та рекомендація реалізовувати програму «Адаптація ліцеїстів нового набору до навчання» на етапі адаптаційного періоду проводити тренінги адаптації ліцеїстів за розробленою нами методикою.
- застосування інноваційних методів та технологій навчання;
- створення умов для активного навчання ліцеїстів.

Дане дослідження не вичерпує себе, а ставить за мету продовжити теоретичне обґрунтування та вивчення шляхів підвищення ефективності форм та методів навчання у військових ліцеях та створення на цій основі дієвої системи моніторингу якості освіти.